

Bodem sluitstuk

Laveren tussen tegenstrijdige belangen

De aandacht voor de bodem is tegenwoordig groot. De loonwerker met zijn zware en grote machines zit dan al snel in het verdachtenbankje. Maar hoe kun je daarin als loonwerker en akkerbouwer een compromis vinden. Binnen H-WodKa proberen boeren en loonwerkers samen alternatieven te vinden. In een tweegesprek praten akkerbouwer Leon Noordam en loonwerker Huibert Breure over problemen en oplossingen om de bodem te ontzien.

De rooimachine die voor de foto naar buiten wordt gereden, is onmiskenbaar de meest passende achtergrond voor dit tweegesprek over belasting van de bodem. Als er namelijk één gewas is waarvoor de loonwerker vaker en met grotere machines in het veld komt, zijn dat wel de aardappelen. Huibert Breure uit Klaaswaal ziet dat in zijn eigen bedrijfsvoering. "In 2005 rooiden we nog maar 100 hectare aardappelen. Nu zijn dat er 750 en staan er drie rooiers in de schuur." Aanleiding voor het gesprek is de toenemende zorg om verdichting van de ondergrond als gevolg van de grotere en zwaardere machines waarmee wordt gewerkt. Een probleem dat ook de deelnemers aan H-WodKa, een groep akkerbouwers uit de Hoekse Waard, constateerden. In dit project werken akkerbouwers en loonwerkers samen om nieuwe, innovatieve technieken in te zetten voor een rendabele akkerbouw. Die zoektocht heeft afgelopen voorjaar geresulteerd in een nieuw project waarin de bodem centraal wordt gesteld. Dat gaat echter verder dan veel andere projecten, stelt akkerbouwer Leon Noordam. "Je ziet dat ze in andere projecten vooral één aspect bekijken, dus óf de organische-stofvoorziening óf de belasting door zware machines. Wij denken veel meer binnen het systeem waarbinnen we werken. Dat betekent dat we kijken naar de capaciteit, de vraag hoe we de producten van het land halen en hoe we de bodem draagkrachtiger kunnen maken."

Waarin merken jullie dat met name zware machines een groter probleem zijn gaan vormen?

Noordam: "We merken het vooral in de granen. Daar zie je het terug als je aan het rommelen bent geweest. Een voorbeeld is het verschil tussen een perceel waar we vorig jaar onder slechte omstandigheden met een overlaadwagen bieten hebben gerooid en een vergelijkbaar stuk waar we knolselderij hebben gerooid met gewone kippers. Dat zie je nu terug, terwijl we van die overlaadwagen nauwelijks sporen zien. Wat bij de problemen met verdichting ook een rol speelt, is dat we nu in drie van de vier jaren met grote machines het veld in gaan. Vroeger had je één keer in de vier jaar bieten. Nu heb je de aardappelen en nog de uien of in ons gebied knolselderij."

Breure: "Het heeft natuurlijk ook alles te maken met de mogelijkheden die je nu hebt. Zelfs bij aardappelen merk je dat het 'gaat niet, kan niet' is verdwenen. Het gevolg is echter dat je nu werkt onder omstandigheden die je niet moet willen."

Is dat niet het probleem van de akkerbouwers: dat ze steeds meer en steeds later willen om de laatste kilo te halen of om bijvoorbeeld afdekken van bieten in de winter te voorkomen?

Noordam: "Dat lijkt misschien zo, maar akkerbouw is ook topsport geworden. Voor een succesvol bedrijf moet je tot het randje gaan. De opbrengsten moeten top zijn, maar ook de kwaliteit. Vooral bij de aardappelen is dat lastig, want je moet een goed onderwatergewicht hebben. Je kunt dan wel zeggen 'ga eerder rooien', maar we weten nu al, zeker gezien de hoeveelheid water die is gevallen, dat we het gewenste onderwatergewicht dit jaar pas na half september bereiken. Met de tien rooibare dagen die je nodig hebt, weet je dan al dat het oktober wordt voor je klaar bent. Dat is echter wel iets waarmee we rekening houden. Met de vierrijer van Breure weten we dat je negen hectare per dag kunt rooien. Wij zullen dus nooit meer dan 90 tot 100 hectare aardappelen zetten, die dan pas geschikt zijn voor bewaring. Willen we meer aardappels telen, dan zullen we bijvoorbeeld voor vroegere rassen kiezen, die we eerder kunnen rooien."

Breure: "Het is goed dat akkerbouwers dit soort dingen beseffen. Wat dat aangaat, is Novifarm wel een bijzonder bedrijf, omdat het zich realiseert dat het de goede momenten moeten pakken. Daar zie je de relatie ook veranderen. We zijn daar veel meer een partner die ervoor zorgt dat de oogst goed in de schuur komt."

Verwachten jullie dat het uitbesteden van rooien door zal blijven gaan?

Noordam: "We doen het zelf en om ons heen zien we die tendens ook. Het kan ook niet anders, want het is anders niet te organiseren. In de oogstperiode komen we al mensen te kort, omdat je eigenlijk al tijdens de oogst wilt ploegen en zaaien. We hebben dus niet de mensen om ook nog een oogstrein

aan de gang te houden. Voor ons is het ook niet rendabel om erin te investeren. Willen wij een rooier rendabel maken, dan moeten we er negen of tien jaar mee doen, maar zit je na vijf jaar met een verouderde machine. De loonwerker kan dat wel en dus werk je altijd met modern materieel.”

Breure: “Capaciteit is voor ons niet het probleem, het benutten veel meer. Dan is het ook mooi dat bedrijven als Novifarm met je meedenken. Dat ziet het belang van goede dagen benutten en vindt het zonde als er dan een rooier in de schuur staat. Novifarm is dus ook bereid om een tandje bij te schakelen om ook de tweede rooier in te zetten als wij geen andere klanten hebben.”

Dan komt het gesprek op de consequentie die deze keuze voor de loonwerker en een hoge capaciteit heeft voor de bodem. Het dilemma waar vooral vervangen van menskracht door nog grotere trekkers en kippers leidt tot de aanslag op de bodem. Een ontwikkeling waar ook Noordam alle begrip voor heeft, maar waar hij wel wil nadenken over andere systemen om schadelijke effecten zoveel mogelijk te voorkomen. Noordam: “Daarom denken we binnen het hele systeem en kijken niet alleen naar de machines. Zo stellen we voor om veel intensiever te gaan draineren. Nu liggen de pijpen vaak op twaalf meter, dat moet misschien wel naar zes meter. Dat past weer bij onze visie op het verbeteren van de vochtvoorziening in droge tijden. Wat ons betreft ga je dan irrigeren via de drainage. Daar hebben we ook contact over met de waterschappen, maar dat verlangt ook daar nog een heel andere denkwijze. Een vergelijkbaar probleem hebben we rond de groenbemesting. We doen het graag, maar de regelgeving past niet geheel bij onze bedrijfsvoering. Op onze gronden wil je liefst in oktober het land geploegd hebben. Een groenbemester moet echter tien weken staan om voor het landbouwbeleid mee te tellen. Dan zou je die dus eind juli moeten zaaien. Die mogelijkheid is er met name op zware gronden niet.”

Het resultaat is dus dat ook jullie sterk de aandacht op banden en bandendruk leggen...

Noordam: “Nee, we zijn ook met de andere zaken bezig, maar dit pak je het gemakkelijkste aan. Wij zien dat ook niet als tegenstrijdige belangen. We beseffen wel dat we misschien met de hele schaalvergroting en meer doen met minder mensen wat doorgeslagen zijn. Daarom kijken we nu wat we daar aan kunnen doen, maar dat is echt een gezamenlijke zoektocht.”

Huibert Breure:

“Het ‘gaat niet, kan niet’ is verdwenen.”

Breure: “Lastig is dan dat er feitelijk heel weinig kennis is. We weten allemaal dat we met een lage druk moeten werken en liefst ook lage belasting. Niemand weet echter wat dan een goede oplossing is. Is dat bijvoorbeeld een overlaadwagen op heel brede banden of kun je beter werken met de overlaadcombinatie die we afgelopen najaar hebben ingezet, een trekker met daarachter een drieassige overlaadwagen. Die staat dan wel op een lage bandenspanning, maar je rijdt wel vijf keer door hetzelfde spoor.”

Alles vierkant met Gaos

Om percelen zo efficiënt mogelijk te bewerken, wordt in de Hoekse Waard gewerkt met het softwareprogramma Gaos. Hierbij worden percelen vooraf zo ingedeeld dat er zo min mogelijk slecht bewerkbare hoeken overblijven. Geren worden zoveel mogelijk in de akkerrand gelegd en ook op de kopeinden wordt vooraf bepaald of het economisch is om iets in te zaaien of te planten.

Binnen het systeem richt Novifarm het perceel vooraf helemaal in. Dat betekent intekenen van de spuitsporen en op basis daarvan gewassen zaaien of poten. Doel is om de spuitsporen elk jaar op dezelfde plaats te houden en de strook waar bodemverdichting door spuiten kan voorkomen zo klein mogelijk. Een prachtig systeem, vindt ook Breure, want zodra hij op het perceel is, kan het werk beginnen.”

Heeft de proef die jullie afgelopen najaar met een Hawe-overlaadwagen of een Gilles-zelfrijder niets opgeleverd?

Breure: "Zeker wel, maar precies het tegenovergestelde van wat we hadden verwacht. We dachten met de Gilles-overlaadwagen met een eigen gewicht van zeven ton en een relatief kleine bunker het beste resultaat te halen. Die stond echter stil, terwijl de New Holland T7 met Hawe-overlaadwagen doorreed. Dan zie je dat gewichtsverdeling dus alles bepaalt. De Gilles kreeg namelijk problemen omdat de losband achterop zit. Alle gewicht komt dus op de achteras en die zakte weg."

Noordam: "Voor ons was de overlaadwagen een uitkomst en we zagen ook direct de voordelen. Niet alleen in het veld, maar ook omdat we de scheiding tussen weg en veld konden maken. Dus geen vervuiling meer en de mogelijkheid om overal met de juiste druk te rijden. Alleen is het jammer dat je merkt dat veel akkerbouwers toch zelf willen blijven rijden. Daarmee wordt het wel moeilijk om een systeem rendabel te maken."

Noordam: "Capaciteit blijft altijd voorop staan, want dat bepaalt ons inkomen."

Is dat een reden om definitief op een overlaadsysteem over te stappen?

Noordam: "We zouden het graag willen, maar zien ook nog te veel tekortkomingen. Zo zou je bij aardappelen een aparte afvoer moeten hebben om de valhoogte te beperken. We zijn wel aan het kijken naar een soort stortbak die je op het kopeind zou kunnen plaatsen, maar daarvoor moeten we eerst een fabrikant zien te interesseren. Daar hopen we juist binnen ons project echter mogelijkheden te vinden. In de bieten hopen we in elk geval verder te gaan."

Breure: "Als onze klanten het willen, schaffen we er graag één aan, we hebben daarom de Hawe ook nog een seizoen ter beschikking. Het probleem is echter dat klanten zodra het land goed is toch weer zelf gaan rijden. Het gevolg is dan dat wij de overlaadwagen niet rendabel kunnen maken. Dat blijft de kwestie bij dit thema: wie gaat ervoor betalen?"

Wie zijn Leon Noordam en Huibert Breure?

Leon Noordam is één van de vennoten die gezamenlijk akkerbouwbedrijf Novifarm in Numansdorp besturen. In dit bedrijf is de grond van vijf akkerbouwers samengebracht. In totaal beheert het bedrijf nu 750 hectare. Bijzonder is dat het bedrijf als één geheel wordt gerund en de directie de beslissingen neemt.

Huibert Breure runt samen met zijn twee broers Loonbedrijf Breure in Klaaswaal. Het bedrijf heeft acht vaste medewerkers en richt zich vooral op landbouwloonwerk. Het werkgebied ligt vooral in de Hoekse Waard.

De conclusie is dus dat we een probleem signaleren, maar niet bereid zijn om te betalen. Met een verdichte bodem als eindresultaat...

Noordam: "Het blijft balanceren, maar we zijn ervan overtuigd dat we door op alle drie de genoemde gebieden maatregelen te nemen wel problemen kunnen ondervangen. Dus zorgen voor een goede ontwatering, zorgen voor meer organische stof en streven naar maximaal één bar en tien ton per as als we het veld in te gaan. Capaciteit zal echter altijd voorop blijven staan, want de gewassen bepalen onze opbrengst."

Breure: "We merken dat bij de akkerbouw het besef er zeker komt dat meer factoren een rol spelen, dus meer aandacht voor ontwatering en organische stof. Uiteindelijk draait echter alles om capaciteit. Nog steeds geldt namelijk: hoe minder mensen, hoe goedkoper. Misschien dat het ooit gaat veranderen als we met zelfrijdende voertuigjes kunnen werken, maar voorlopig is er veel te winnen als we alle mooie dagen kunnen benutten. We kunnen immers de fabrikanten wel de schuld geven, maar uiteindelijk is de capaciteit steeds belangrijker. Zolang dat niet verandert, blijven we met dit dilemma zitten."

TEKST: **Toon van der Stok**

FOTO'S: **Toon van der Stok, Loonbedrijf Breure**

Bij een proef bleek de overlaadwagen van Hawe nauwelijks sporen te geven.